

ŚWIAT LUDZKICH GŁODÓW

Wokół
***Reguł
służących
do zaprowadzenia
ładu w jedzeniu***
św. Ignacego
Loyoli

Pod redakcją
Wacława Królikowskiego SJ

DUCHOWOŚĆ IGNACJAŃSKA

Wydawnictwo WAM ■ Księża Jezuici
Kraków 2012

WSTĘP

Świat ludzkich głodów. Wokół „Reguł [służących] do zaprowadzenia ładu w jedzeniu” św. Ignacego Loyoli to zbiór referatów z XXXI Kursu Duchowości Ignacjańskiej, jaki co roku odbywa się w jednym z jezuickich domów rekolekcyjnych od ponad trzydziestu lat.

Odczucie głodu jest naturalne dla istot żywych stworzonych przez Boga. Stąd też należy uszanować ludzkie łaknienie i udzielić potrzebującym stosownej pomocy w zaspokojeniu głodu z godnością. Jedzenie i picie to czynności niemal intymne, stąd też mówienie o nich musi być dyskretne, delikatne i wyważone.

Deprecjonowanie ludzkiego łaknienia i głodu oraz oskarżanie, że są one źródłem nieumiarkowania, namiętności czy hedonizmu, jest wyrazem pogardy dla człowieka. Tylko Bóg nie odczuwa głodu, ponieważ nie jest organizmem żyjącym dzięki nieustannemu metabolizmowi. *Gdybym był głodny – mówi Jahwe – nie musiałbym mówić tobie, bo mój jest świat i to, co go napelnia. Czy będę jadł mięso cielców albo pił krew kozłów* (Ps 50, 12-13). Bóg, stwarzając organizmy żywe, troszczy się o to, by mogły zaspokoić swój głód. *Oczy wszystkich wyglądają Ciebie, Ty zaś dajesz im pokarm we właściwym czasie. Ty otwierasz swą rękę i wszystko, co żyje, nasycasz do woli* (Ps 145, 15-16). Przejawem miłosierdzia Bożego jest karmienie głodnych. Wszystko, co żyje, woła o pokarm, a Bóg go im daje w swoim czasie. Prorok Nehemiasz mówi: *I chleb z nieba im dałeś, gdy byli głodni; a wodę ze skały im wyprowadziłeś, gdy odczuwali pragnienie* (Ne 9, 15).

Biblia podkreśla, że każdy człowiek ma prawo do zaspokajania głodu. W Księdze Przysłów znajdujemy ważne słowa, które

mogą być wręcz uznane za kontrowersyjne: *Nie ma hańby dla tego, kto kradnie, by napelnić swe wnętrze, gdy głodny* (Prz 6, 30). Każdy człowiek ma prawo zaspokoić swój głód – mówi Biblia – także za cenę zabrania pokarmu drugiemu, który ma go w nadmiarze. Ponieważ jednak „prawo społeczne” nie dopuszcza kradzieży, stąd też biblijny mędrzec dodaje: *A siedmiokrotnie zwróci złapany, wszystko, co w domu ma, odda* (Prz 6, 31). Jeśli więc nie będzie złapany, nie musi zwracać. Słowa Księgi Przysłów ukazują, że na kradzież dla zaspokojenia głodu inaczej patrzy Bóg, a inaczej człowiek.

Jednym z najważniejszych znaków autentyczności w naśladowania Jezusa jest udzielanie pomocy ubogim w zaspokajaniu ich głodu. Na Sądzie Ostatecznym ludzie będą pytać Syna Człowieczego: *Panie, kiedy widzieliśmy Cię głodnym i nakarmiliśmy Ciebie? Albo spragnionym i daliśmy Ci pić?* A On odpowie: *Zaprawdę, powiadam wam: Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili* (Mt 25, 37. 40). Jezus utożsamia się z głodnymi. Kto karmi głodnych, karmi Jezusa.

Ponieważ jednak człowiek po grzechu Adama stał się istotą o pękniętym sercu, stąd też w sferę zaspokajania ludzkiego łaknienia wkradł się nieład, a w konsekwencji grzech. Człowiek może źle korzystać z pokarmu i napoju. Ewagriusz z Pontu wśród ośmiu *logismoi* – „złych duchów”, na pierwszym miejscu wymienia nadużywanie jedzenia i picia: „Wiele drewna roznieca wielki płomień, zaś mnóstwo pokarmów karmi pożądliwość. [...] Obfitość pokarmów sprawia rozkosz podniebieniu, karmi jednak robaka nieumiarkowania, który nie śpi”¹.

Zawarte w *Ćwiczeniach duchowych* św. Ignacego Loyoli *Reguły [służące] do zaprowadzenia ładu w jedzeniu* to bardzo praktyczna szkoła, dzięki której odprawiający rekolekcje może spożywanie pokarmów uczynić miejscem służenia Bogu i oddawania Mu chwały. Zaprowadzenie ładu w jedzeniu i picu ma

¹ Ewagriusz z Pontu, *O różnych rodzajach myśli. O ośmiu duchach zła*, Kraków 2006, s. 57.

się dokonywać jednak nie ze względu na zachęty czy instrukcje dającego *Ćwiczenia duchowe*, a pod wpływem poznawania, miłowania i naśladowania Chrystusa.

Reguły dotyczące ładu w jedzeniu umieszczone są w trzecim tygodniu, a więc na tym etapie życia duchowego, w którym osoba nie tylko zerwała z grzechem, lecz przez dokonany wybór wszystko skierowała ku Chrystusowi, by móc Go poznawać, miłować i naśladować. Ojciec Ignacy chce, aby także owa prosta czynność, jaką jest jedzenie, stała się elementem życia duchowego i okazją do naśladowania Pana. Stąd też każe myśleć w czasie spożywania posiłku o „Chrystusie, Panu naszym, jakby się Go widziało jedzącego z Apostołami swymi, jak pije, jak spogląda, jak mówi, i starać się Go naśladować. W ten sposób umysł będzie głównie zajęty myślami o Panu naszym, a mniej pokrzepianiem ciała” (ĆD 214).

Ignacjańskie reguły o zaprowadzaniu ładu w jedzeniu są bardzo trudne w interpretacji. Możemy przypuszczać, że były napisane z uwzględnieniem przede wszystkim ludzi bogatych, którzy, po pierwsze, mogli pozwolić sobie na miesięczne rekolekcje, a – po drugie – mieli możliwość wybrania w życiu codziennym między pożywieniem, jak mówi Ignacy, wyszukany a pożywieniem prostym.

Reguły te mają mniejsze zastosowanie w przypadku ludzi bardzo ubogich, którzy zmuszeni są często spożywać to, co uda się im znaleźć, nierzadko z dużym trudem. Dla ubogich problemem jest często zdobycie kawałka chleba i zaspokojenie pierwszego głodu, a nie wybieranie pomiędzy pokarmami prostymi i wyszukanymi. Z siedmiu miliardów ludzi żyjących obecnie na Ziemi aż dwa miliardy żyje za dwa dolary dziennie, a jeden miliard za jednego dolara dziennie. Oni nie mogą wybierać między pożywieniem wyszukany a prostym.

Setkom milionów ludzi brakuje dzisiaj chleba i czystej wody do picia. Rozmawiałem niedawno z misjonarzem pracującym w Zambii, który mówił, że chleb dla znacznej części Afrykańczyków, zwłaszcza dla mieszkających na terenach wiejskich, to pożywienie wykwintne. Oni żywią się kukurydzą, owocami i in-

sektami. Także w polskich warunkach wielu ludzi, żyjąc w ubóstwie, nie może pozwolić sobie na wybór między pożywieniem wyszukany i prostym.

Prezentowana książka omawia *Reguły [służące] do zaprowadzenia ładu w jedzeniu* św. Ignacego Loyoli zarówno pod kątem duchowym i teologicznym, jak również psychologicznym i społecznym. Ład i umiarkowanie w jedzeniu i piciu służą bowiem nie tylko osobistemu uświęceniu, lecz także większemu otwarciu na potrzeby bliźnich, szczególnie zaś ludzi ubogich. W książce Czytelnik znajdzie więc ważną pomoc w lepszym zrozumieniu i zastosowaniu ignacjańskich reguł odnoszących się do uporządkowanego jedzenia i picia. I choć rozważane reguły mają niemal pięćset lat, także dziś mogą stanowić zaproszenie do refleksji nad naszym sposobem korzystania z darów Bożych, jakim jest każdy pokarm. Reguły te chcą nam pomóc wprowadzić w życie słowa św. Pawła: *Przeto czy jecie, czy pijecie, [...] wszystko na chwałę Bożą czynicie* (1 Kor 10, 31).

Kraków, 5 października 2012 roku
We wspomnienie św. Faustyny Kowalskiej

Józef Augustyn SJ

W całej książce stosujemy skrót: *CD* – św. Ignacy Loyola, *Ćwiczenia duchowe*. Cytaty z Pisma Świętego podajemy za Biblią Tysiąclecia, wydanie V.